

BÀI TẬP VỀ PHẢN ỨNG CỘNG CỦA ANKEN

A. Lý thuyết và phương pháp giải:

Trong phân tử anken có 1 liên kết đôi $C = C$, gây nên tính chất hóa học đặc trưng của anken: dễ dàng tham gia phản ứng cộng tạo thành hợp chất no tương ứng.

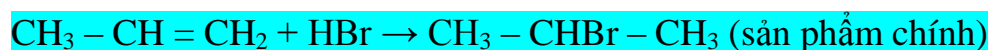
- Cộng H_2 (xt: Ni hoặc Pt hoặc Pd): $C_nH_{2n} + H_2 \xrightarrow{Ni, t^o} C_nH_{2n+2}$

- Cộng Br_2 (điều kiện thường): $C_nH_{2n} + Br_2 \rightarrow C_nH_{2n}Br_2$

Phản ứng này dùng để phân biệt anken với ankan.

- Cộng HX: Phản ứng cộng HX của anken tuân theo quy tắc Mac – cốp – nhi – cốp.

Ví dụ:

- Phương pháp giải:

+ Đối với cộng HX, X_2 ta cần xác định tỉ lệ mol giữa HX, X_2 với C_xH_y để từ đó $\rightarrow$ CTTQ của hợp chất hữu cơ

+ Đối với phản ứng cộng H_2 : Số mol khí giảm sau phản ứng bằng số mol của H_2 đã phản ứng: $n_{\text{khí}\downarrow} = n_{H_2(\text{pu})}$

Lưu ý: Sau khi cộng H_2 mà khối lượng mol trung bình của sản phẩm tạo thành nhỏ hơn 28 thì chắc chắn có H_2 dư

B. Ví dụ minh họa

Ví dụ 1: 2,8 gam anken X làm mất màu vừa đủ dung dịch chứa 8 gam Br_2 . Hidrat hóa X chỉ thu được một ancol duy nhất. X có tên là

A. etilen.

B. but-2-en.

C. hex-2-en.

D. 2,3-đimetylbut-2-en.

Hướng dẫn giải

$$n_{Br_2} = \frac{8}{160} = 0,05 \text{ mol}$$

$$\rightarrow n_{\text{anken}} = n_{Br_2} = 0,05 \text{ mol}$$

$$\rightarrow M_{\text{anken}} = \frac{2,8}{0,05} = 56$$

$$\rightarrow \text{anken có CTPT là } C_4H_8$$

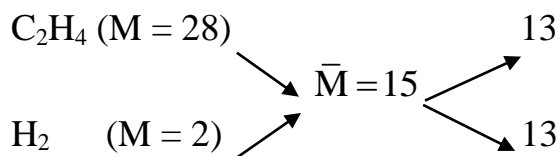
Vì hidrat hóa A chỉ thu được 1 ancol duy nhất $\rightarrow$ A là $CH_3-CH=CH-CH_3$ (but-2-en)

Đáp án B

Ví dụ 2: Hỗn hợp khí X gồm H_2 và C_2H_4 có tỉ khối so với He là 3,75. Dẫn X qua Ni nung nóng, thu được hỗn hợp khí Y có tỉ khối so với He là 5. Tính hiệu suất của phản ứng hidro hoá?

- A. 20%
- B. 25%
- C. 50%
- D. 40%

Hướng dẫn giải

$$\rightarrow \frac{n_{C_2H_4}}{n_{H_2}} = 1$$

→ Hiệu suất tính theo anken hoặc H_2 đều được

Giả sử: $n_x = 1 \text{ mol} \rightarrow m_x = 15 \cdot 1 = 15 \text{ g} = m_y$

Mà $\bar{M}_Y = 5 \cdot 4 = 20 \rightarrow n_Y = \frac{15}{20} = 0,75 \text{ mol} \rightarrow n_{H_2 \text{ pu}} = 1 - 0,75 = 0,25 \text{ mol}$

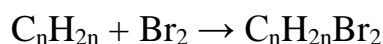
$$\rightarrow H = \frac{0,25}{0,5} \cdot 100\% = 50\%$$

Ví dụ 3: Dẫn 3,36 lít hỗn hợp X gồm 2 anken là đồng đẳng kế tiếp vào bình nước brom dư, thấy khối lượng bình tăng thêm 7,7 gam. Tìm CTPT của 2 anken ?

- A. C_3H_6 và C_4H_8
- B. C_4H_8 và C_5H_{10}
- C. C_5H_{10} và C_6H_{12}
- D. C_3H_6 và C_5H_{10}

Hướng dẫn giải

$$n_x = \frac{3,36}{22,4} = 0,15 \text{ mol}$$

Khối lượng bình brom tăng bằng khối lượng của 2 anken: $\rightarrow m_x = 7,7 \text{ gam}$

$$M_{C_nH_{2n}} = \frac{7,7}{0,15} \approx 51,3 \rightarrow n = 3,67$$

→ CTPT của 2 anken kế tiếp là: C_3H_6 và C_4H_8

Đáp án A

C. Bài tập tự luyện

Câu 1: Khi cho but-1-en tác dụng với dung dịch HBr, theo qui tắc Maccopnhicop sản phẩm nào sau đây là sản phẩm chính

- A. $CH_3-CH_2-CHBr-CH_2Br$
- B. $CH_2Br-CH_2-CH_2-CH_2Br$
- C. $CH_3-CH_2-CHBr-CH_3$
- D. $CH_3-CH_2-CH_2-CH_2Br$

Hướng dẫn giải

Quy tắc: Trong phản ứng cộng HX vào liên kết đôi, nguyên tử H ưu tiên cộng vào nguyên tử cacbon bậc thấp hơn, còn nguyên tử hay nhóm nguyên tử X ưu tiên cộng vào nguyên tử cacbon bậc cao hơn.

→ Nguyên tử brom sẽ ưu tiên thế vào cacbon số 2

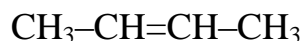
Đáp án C

Câu 2: Anken C_4H_8 có bao nhiêu đồng phân khi tác dụng với dung dịch HCl chỉ cho một sản phẩm hữu cơ duy nhất

- A. 2
- B. 1
- C. 3
- D. 4

Hướng dẫn giải

Các đồng phân của anken C_4H_8 :

HCl là tác nhân bất đối xứng, để phản ứng tạo ra 1 sản phẩm thì anken phải đối xứng

→ Chỉ có $CH_3-CH=CH-CH_3$ thỏa mãn, tuy nhiên $CH_3-CH=CH-CH_3$ có đồng phân hình học nên có 2 đồng phân

Đáp án A

Câu 3: Cho 3,36 lít hỗn hợp etan và etilen (đktc) đi chậm qua qua dung dịch brom dư. Sau phản ứng khối lượng bình brom tăng thêm 2,8 gam. Số mol etan và etilen trong hỗn hợp lần lượt là

- A. 0,05 và 0,1
- B. 0,1 và 0,05
- C. 0,12 và 0,03
- D. 0,03 và 0,12

Hướng dẫn giải

Khối lượng bình brom tăng = khối lượng etilen

$$\rightarrow m_{\text{etilen}} = 2,8\text{g}$$

$$\rightarrow n_{\text{etilen}} = \frac{2,8}{28} = 0,1$$

$$\rightarrow n_{\text{etan}} = 0,15 - 0,1 = 0,05$$

Đáp án A

Câu 4: Dẫn từ từ 6,72 lít (đktc) hỗn hợp X gồm etilen và propilen và dung dịch brom, dung dịch brom bị nhạt màu, và không có khí thoát ra. Khối lượng dung dịch sau phản ứng tăng 9,8 gam. Thành phần phần trăm theo thể tích của etilen trong X là

- A. 50,00%
- B. 66,67%
- C. 57,14%
- D. 28,57%

Hướng dẫn giải

$$n_x = \frac{6,72}{22,4} = 0,3(\text{mol})$$

$$\begin{cases} \text{C}_2\text{H}_4 : x(\text{mol}) \\ \text{C}_3\text{H}_6 : y(\text{mol}) \end{cases}$$

$$\rightarrow \begin{cases} x + y = 0,3 \\ 28x + 42y = 9,8 \end{cases} \Leftrightarrow \begin{cases} x = 0,2 \\ y = 0,1 \end{cases}$$

$$\rightarrow \% V_{\text{C}_2\text{H}_4} = \frac{0,2}{0,3} \cdot 100\% = 66,67\%$$

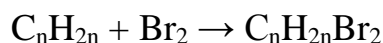
Đáp án B

Câu 5: Dẫn 3,36 lít (đktc) hỗn hợp X gồm 2 anken là đồng đẳng kế tiếp vào bình nước brom dư, thấy khối lượng bình tăng thêm 7,7 gam. Thành phần phần % về thể tích của hai anken là

- A. 25% và 75%
- B. 33,33% và 66,67%
- C. 40% và 60%
- D. 35% và 65%

Hướng dẫn giải

$$n_x = \frac{3,36}{22,4} = 0,15 \text{ mol}$$

Khối lượng bình brom tăng bằng khối lượng của 2 anken: $\rightarrow m_x = 7,7 \text{ gam}$

$$M_{C_nH_{2n}} = \frac{7,7}{0,15} \approx 51,3 \rightarrow n = 3,67$$

$\rightarrow$ CTPT của 2 anken kế tiếp là: C_3H_6 và C_4H_8

$$\begin{cases} C_3H_6 : a(\text{mol}) \\ C_4H_8 : b(\text{mol}) \end{cases}$$

$$\rightarrow \begin{cases} a + b = 0,15 \\ 42a + 56b = 7,7 \end{cases} \Leftrightarrow \begin{cases} a = 0,05 \\ b = 0,1 \end{cases}$$

$$\rightarrow \% V_{C_3H_6} = \frac{0,05}{0,15} \cdot 100\% = 33,33\%$$

$$\% V_{C_4H_8} = 100\% - 33,33\% = 66,67\%$$

Đáp án B

Câu 6: Cho hidrocarbon X phản ứng với brom (trong dung dịch) theo tỉ lệ mol 1 : 1, thu được chất hữu cơ Y (chứa 74,08% Br về khối lượng). Khi X phản ứng với HBr thì thu được hai sản phẩm hữu cơ có cấu tạo khác nhau. Tên gọi của X là

- A. but-1-en
- B. etilen
- C. but-2-en
- D. propilen

Hướng dẫn giải

$$\%m_{Br} = \frac{80.2}{M_Y} \cdot 100\% = 74,08\%$$

$$\rightarrow M_Y = 216$$

$$\rightarrow M_X = M_Y - 80.2 = 56$$

X là C_4H_8

Mà $X + HBr$ thu được 2 sản phẩm

Đáp án A

Câu 7: Cho H_2 và 1 olefin có thể tích bằng nhau qua niken đun nóng ta được hỗn hợp A. Biết tỉ khối hơi của A đối với H_2 là 23,2. Hiệu suất phản ứng hidro hoá là 75%. Công thức phân tử olefin là

A. C_2H_4

B. C_3H_6

C. C_4H_8

D. C_5H_{10}

Hướng dẫn giải

Giả sử $n_{H_2} = n_{Olefin} = 1 \text{ mol}$

$\rightarrow$ Hiệu suất phản ứng tính theo H_2 hoặc anken là như nhau

$$\rightarrow n_{giảm} = n_{H_2 \text{ phản ứng}} = 1 \cdot 0,75 = 0,75 \text{ mol}$$

$$\rightarrow n_A = n_{\text{hỗn hợp ban đầu}} - n_{giảm} = 2 - 0,75 = 1,25 \text{ mol}$$

Áp dụng định luật bảo toàn khối lượng: $m_{H_2} + m_{C_nH_{2n}} = m_A$

$$\rightarrow \bar{M}_A = \frac{1 \cdot 2 + 1 \cdot 14n}{1,25} = 23,2$$

$$\rightarrow n = 4$$

$\rightarrow$ công thức phân tử olefin là C_4H_8

Đáp án C

Câu 8: Cho hidrocarbon X phản ứng với brom (trong dung dịch) theo tỷ lệ mol 1: 1 thì được chất hữu cơ Y (chứa 74,08% brom về khối lượng). Khi X phản ứng với HBr thì thu được hai sản phẩm hữu cơ có cấu tạo khác nhau. Tên gọi của X là

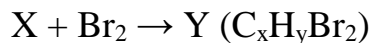
A. but-1-en

B. etilen

C. but-2-en

D. propilen

Hướng dẫn giải

$$\frac{80.2}{M_Y} \cdot 100\% = 74,08\% \rightarrow M_Y = 216 \rightarrow M_X = 216 - 160 = 56$$

Mà X phản ứng với HCl tạo 2 sản phẩm hữu cơ có cấu tạo khác nhau nên X là but-1-en

Đáp án A

Câu 9: Trộn 1 mol anken X với 1,6 mol H_2 rồi dẫn hỗn hợp qua Ni nung nóng thu được hỗn hợp Y. Dẫn hỗn hợp Y vào brom dư thấy có 0,2 mol Br_2 đã phản ứng. Hiệu suất phản ứng hydro hóa là

A. 20%.

B. 50%.

C. 80%.

D. 70%.

Hướng dẫn giải

Y phản ứng với dung dịch $Br_2 \rightarrow$ anken dư

$$n_{\text{anken dư}} = n_{Br_2} = 0,2 \text{ mol}$$

$$\rightarrow n_{\text{anken phản ứng}} = 1 - 0,2 = 0,8 \text{ mol}$$

- $n_{\text{anken}} = 1 \text{ mol} < n_{H_2} = 1,6 \text{ mol} \rightarrow$ hiệu suất phản ứng tính theo anken

$$\rightarrow H = \frac{0,8}{1} \cdot 100\% = 80\%$$

Đáp án C

Câu 10: Hỗn hợp X gồm H_2 , C_2H_4 , C_3H_6 có tỉ khối so với H_2 là 9,25. Cho 22,4 lit X (đktc) vào bình đựng kín có sẵn ít bột Ni. Đun nóng bình một thời gian thu được hỗn hợp khí Y có tỉ khối so với H_2 bằng 10. Tổng số mol H_2 đã phản ứng là :

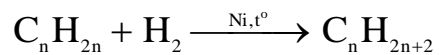
A. 0,070 mol

B. 0,015 mol

C. 0,075 mol

D. 0,050 mol

Hướng dẫn giải

Vì đun nóng trong bình kín nên: $m_X = m_Y = n_X \cdot M_X = 1.2.9,25 = 18,5g$

$$\rightarrow n_Y = 0,925 \text{ mol}$$

$$\rightarrow n_X - n_Y = n_{H_2 \text{ pu}} = 1 - 0,925 = 0,075 \text{ mol}$$

Đáp án D